

Dr. Erkan BULGAN / Kahramanmaraş Vali Yardımcısı

5n 1k

Yeni Anayasa

Bir ülke için en üst düzeyde uzlaşma metni olarak değerlendirilebilecek olan anayasalar, dünyada tarihsel olarak; gerek yapım yöntemi gerek içeriği kapsamında yakıcı toplumsal mücadelelere ve de derin fikri tartışmalara konu olmuşlardır. Ülkemizde de son yıllarda bahsedilen ölçüde olmamakla birlikte yeni anayasa olgusu canlı ve heyecanlı bir şekilde toplumumuzun gündemine girmiş bulunmaktadır. Özellikle de 2011 genel seçim döneminde siyasi partilerimizin en önemli propaganda malzemelerden birini yeni anayasa teşkil etmektedir.

Anayasalar bir ülkede birlikte yaşama arzusunun hukuki ve siyasi yansıması olarak da değerlendirilebilir. Bu nedenle de anayasa yenilenirken toplumun arzularının dikkate alınması, geçmişin tecrübelerinden istifade edilmesi ve de çağın gelişimlerinin göz önünde bulundurulması elzemdir. Tüm bu unsurların hesaba katılması yeni anayasanın toplumsal sorunlara gerçekçi ve kalıcı çözümler üretmesi ve de uzun yıllar yeni bir anayasa tartışmasına mahal vermemesi yönlerinden büyük önem arz etmektedir.

Bu makalede ülkemizde yapılması düşünülen yeni anayasa, bir akademisyen ve bürokrat tecrüsesiyle

gazetecilerin sıkça başvurdukları 5 N 1 K (Ne?, Niçin?, Ne zaman?, Nasıl?, Neleri Kapsamalı? Ve Kim?) bağlamındaki sorular cevaplandırılmak suretiyle değerlendirilecektir.

1. Anayasa Nedir? Birçok yönden tanımlanabilmekle birlikte en belirgin özellikleriyle anayasa, bir devletin vazgeçilmez organları ve sisteminin işleyişini düzenleyen, kişilerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alan normları içeren ve de bir hukuki metin olarak diğer hukuk metinlerinin üzerinde bir konuma sahip olan kurallar bütünü olarak nitelendirilmektedir. Anayasalar yazılı/yazısız, yumuşak/sert olarak tasnif edilebilmektedir. 1982 Anayasamız yazılı ve sert anayasa grubuna girmektedir.

2. Niçin Yeni Bir Anayasa: Ülkemizde yürürlükte bulunan anayasa 1982 yılında yapılmış olup aradan geçen 30 yılı yakın sürede birçok değişikliğe uğramış ve bundan dolayı da anlam ve sistematik bütünlüğü bozulmuş bir görünüm arz etmektedir. Öte yandan son zamanlarda yapılan kamuoyu araştırmaları da, halkın önemli bir çoğunluğunun yeni bir anayasa yapılmasından yana olduğunu ortaya koymaktadır. Somut gösterge olarak 12 Eylül 2010 referandumunda ortaya çıkan % 58'lik evet oranını;

mevcut anayasanın artık gelişen ve değişen toplumun ihtiyaçlarını karşılayamadığı ve bu nedenle de yenilenmesi gerektiği şeklinde yorumlamak mümkündür.

3. Yeni Anayasa Ne Zaman Yapılmalıdır? Ülkemizde yeni bir anayasa yapılmasının zamanı gelmiş midir? 1876 Kanun-i Esasi'den günümüze kadar geçen 135 yılda, 5 anayasa (1876-1921-1924-1961-1982) matematiksel gerçekliğinden hareketle, anayasalarımızın ortalama ömrünün 27 yıl olduğunu görmekteyiz. 1982'den günümüze 29 yıl geçtiğinden dolayı salt matematiksel hesaplarla da yeni bir anayasa yapılmasının zamanı geldiği ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında hızla küreselleşen ve baş döndürücü gelişimlere sahne olan dünyamızda değişmeyen tek şeyin değişim olduğu realitesinden hareketle yeni anayasanın geciktirilmeden yapılması bu yönde artan toplumsal beklentilerinde bir an önce yerine getirilmesi sonucunu doğuracaktır. Bundan dolayıdır ki ülkemizin önde gelen siyasi partilerin programlarına göz atıldığında hemen hemen hepsinde yeni anayasa ile ilgili vaatlerin olduğu görülmektedir. Öyleyse sorumuzun yalın cevabı, yeni anayasanın 2011-2015 döneminde yapılması gerekliliğidir.

4. Nasıl Bir Anayasa Yapılmalıdır?

Bu sorunun tek cümlelik yanıtı: Toplumsal uzlaşmayı temin eden bir anayasa yapılmalıdır. Ancak bu uzlaşma elbette ki % 100 bir uzlaşma anlamına gelmemektedir. Çünkü dünyanın hiçbir yerinde böyle bir uzlaşmaya ulaşılabilmiş değildir. Bırakınız anayasayı en basit bir yönetmelik düzenlemesinde dahi bu orandaki bir uzlaşma mümkün olamamakta dolayısıyla da hukuki olarak böyle bir uzlaşma zorunluluğu da aranmamaktadır. Öyleyse uzlaşmadaki altın oran ne olacaktır? Belki de bu sorunun cevabından önce cevaplanması gereken birçok soru bulunmaktadır. Örneğin seçimlerdeki % 10 barajı ile temsilde adalet ne ölçüde sağlanabilmektedir? Bir çobanın oyu ile bir profesörün oyu nitel olarak aynı olmakla birlikte nicel olarak da aynı mıdır? Toplumumuzun eğitim ve bilinç düzeyi kendisi için en doğru adayları veyahut metinleri seçmeye yeterli midir? Millet mi vekilleri seçmekte yoksa genel başkanlar veyahut başka güç odakları mı vekilleri belirlemekte? Bir dönem uygulanmış olan tercihli oy sistemi daha iyi sonuçlar doğurmaz mı? Vs. gibi sorular aklımıza bir çırpıda gelenler. Bu soruların cevabı başlı başına bir makale veyahut tez konusunu teşkil ettiğinden bu soruların cevabına burada değinmeyeceğiz. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki kusursuz bir seçim, yönetim ve denetim sistemi bulmak imkânsızdır. Bununla ilintili olarak "bir şeyin olmamasını istiyorsanız onun mükemmel olmasını isteyin" cümlesi darb-ı mesel haline gelmiş bulunmaktadır. Bu durumda asıl sorumuzun cevabı olarak akla o sihirli sözcükler gelmektedir: "Makul çoğunluk". Kanımca bu çoğunluk üst sınırının % 100, alt sınırının ise salt çoğunluk olduğu bir skalada, gerçekleşmesi çok güç olan üst sınıra ulaşmak için maksimum eforun sarf edilmek suretiyle -herhangi bir önyargının ve de dışlamanın olmaması suretiyle- ortaya çıkan yüzdeler orandır.

5. Yeni Anayasa Neleri İçermelidir?

Yeni anayasa mevcut 1982 anayasasından daha dar kapsamlı olmalıdır. Bu nedenle öncelikle anayasada nelerin olacağı ve de nelerin olmayacağı üzerinde bir uzlaşmaya varılmalıdır. Mevcut anayasamızda bir anayasada düzenleme zorunluluğu olmayan birçok hüküm yer almaktadır. Örneğin, esnafın ve ormanın korunması ile ilgili maddeler gibi...Yeni anayasamız olmazsa şart olarak, evrensel kabul görmüş ilkeleri içeren, insan odaklı bir anayasa olmalıdır. Yeni anayasa biçimsel olarak; kurallardan ve kurumlardan ziyade ilkelere ve işleyişe yer vermeli, somut ve ayrıntılı düzenlemeler yasalarda yer almalıdır. Yeni anayasanın içerik olarak da; toplumun her kesimini kucaklayıcı, adalet duygularını pekiştirici, katılımı özendirici, eşitlik arzusunun tatmin edici, birlik ve beraberlik vurgusunu yüceltici niteliklere sahip olmalıdır.

6. Yeni Anayasa Kim Tarafından Yapılmalıdır?

Yeni anayasasının 12 Haziran 2011 seçimlerinden sonra oluşacak yeni parlamento tarafından yapılmalıdır. Bunun iki bakımdan önemi vardır. Birincisi 2011 TBMM seçiminin yeni bir anayasayı hazırlama seçimine dönmüş olması ve bu nedenle de bir nevi kurucu meclis hüviyetinde olması. İkincisi ise artık yeni bir anayasanın sadece olağanüstü dönemler akabinde yapılabileceği algısının ortadan kaldırılması.

Kuşkusuz Meclis te, yeni anayasasının yapımı aşamasında anayasada düzenlenecek konularla ilgili her kesimin görüşünü almalı ve taslak metinler kamuoyunda serbestçe tartışmaya açılmalıdır. Mümkün olabilecek en üst düzeyde ki uzlaşmayla nihai şekli verilen metin son olarak asli sahibinin onayına yani referandum sunulmalıdır. Çünkü referandum yeni anayasanın toplumsal meşruiyeti ekseninde oluşabilecek tartışmaların önüne geçecektir.

Yeni anayasa biçimsel olarak; kurallardan ve kurumlardan ziyade ilkelere ve işleyişe yer vermeli, somut ve ayrıntılı düzenlemeler yasalarda yer almalıdır. Yeni anayasanın içerik olarak da; toplumun her kesimini kucaklayıcı, adalet duygularını pekiştirici, katılımı özendirici, eşitlik arzusunun tatmin edici, birlik ve beraberlik vurgusunu yüceltici niteliklere sahip olmalıdır.

Sonuç

Günümüze kadar geçen süreçte ülkemizde anayasal çalışmalar genelde tavandan tabana doğru bir seyir izlemiştir. Bunun doğal sonucu olarak da anayasa yapımında milletin iradesi tam anlamıyla nihai metinlere yansıyamamıştır. Ancak ülkemiz özellikle son yıllarda ekonomi, ulaşım, iletişim alanlarında olduğu gibi demokratik kültür düzeyinde de önemli mesafeler kat etmiştir. Milletimiz; tarihten ve kültüründen gelen engin bilgi birikimi, eşsiz sağduyusu ve dinamik idraki ile yeni bir anayasa yapabilme kudret ve kabiliyetine haiz olduğunu ortaya koymaktadır.

"Milleti yaşat ki devlet yaşasın" felsefesinden hareketle günümüz modern yönetimlerin vazgeçilmez ilkeleri olan "katılımcı ve özgürlükçü demokrasi" düsturlarını benimsemiş yeni bir anayasa ülkemizi, cumhuriyetimizin 100. Yılında Atatürk'ün hedef olarak koyduğu muasır medeniyetler seviyesine ulaştıracak bir manivela işlevinde olacaktır.

Son olarak şunu eklemek isterim ki milletimiz her şeyin en iyisine layıktır. Dolayısıyla Anayasanın da en iyisine layıktır. Temennim odur ki hazırlanacak olan yeni anayasa tüm dünyada örnek alınacak ve çağını yakalayan değil aşan bir anayasa hüviyetinde olsun.